

Plan wynikowy z wymaganiami edukacyjnymi przedmiotu wiedza o społeczeństwie w zakresie rozszerzonym dla klasy 2 szkoły ponadpodstawowej

(do podręcznika *Wiedza o społeczeństwie 1. Zakres rozszerzony. Podręcznik dla szkoły ponadpodstawowej* autorstwa Artura Derdziaka)

Autorzy: Antonina Telicka-Bonecka, Jarosław Bonecki

Temat (rozumiany jako lekcja)	Wymagania na ocenę dopuszczającą	Wymagania na ocenę dostateczną	Wymagania na ocenę dobrą	Wymagania na ocenę bardzo dobrą	Wymagania na ocenę celującą
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
SPOŁECZEŃSTWO					
I. Człowiek jako jednostka w społeczeństwie					
1. Człowiek jako istota społeczna. Człowiek a zbiorowość	– wyjaśnia pojęcia: <i>socjologia, psychologia, neopsychologia, psychoanaliza, osoba, osobowość, temperament, tożsamość, mentalność, neurotyzm, monizm, spirytualizm, materializm, dualizm</i>; – wyjaśnia, czym są potrzeby człowieka; – podaje hierarchię potrzeb człowieka według Abrahama Masłowa. – wyjaśnia pojęcia: więzi społeczne, zbiorowość społeczna, społeczeń-	– wymienia czynniki, które mają wpływ na zachowanie się człowieka (koncepcja behawiorystyczna, poznawcza, psychoanalityczna); – określa, jakie elementy składają się na osobowość i temperament; – wyjaśnia kwestię racjonalności, emocji, uczuć i charakteru w postępowaniu człowieka. – wymienia rodzaje więzi społecznych; – przedstawia, jak powstają więzi społeczne.	– charakteryzuje i rozpoznaje klasyczne koncepcje osobowości; – odróżnia inteligencję od inteligencji emocjonalnej i wielorakiej; – porównuje typy osobowości Hipokratesa z typami wyróżnionymi przez C.G. Junga i wyciąga wnioski; – przedstawia filozoficzne koncepcje człowieka. – charakteryzuje różne zbiorowości społeczne; – wyjaśnia dystanse	– określa, czym jest postawa; – analizuje uwarunkowania procesu kształtowania i zmiany postaw na przykładzie stereotypów; – określa wpływ uznanego systemu wartości na hierarchię potrzeb człowieka; – analizuje teorie: Z. Freuda, A. Adlera, H.J. Eysencka i wyciąga wnioski. – porównuje wspólnotę i społeczeństwo pod	– wykazuje, że człowiek jest istotą społeczną; – uzasadnia przyczyny powstawania stereotypów i przewiduje związane z tym niebezpieczeństwa; – omawia koncepcję osoby w nurtach substancjalistycznym i relacjonistycznym. – analizuje różne rodzaje społeczności: lokalną, regionalną, państwową i globalną;

	stwo, dystanse przestrzenne człowieka, działania społeczne, flash mob.		przestrzenne człowieka wg Edwarda Halla; – przedstawia koncepcję dobra wspólnego w reżimach demokratycznym i totalitarnym.	względem występujących w nich więzi; – na podstawie definicji społeczeństwa i własnej wiedzy przedstawia różnice między społeczeństwem polskim a niemieckim.	– uzasadnia, jaki jest przebieg procesu powstawania więzi społecznych.
2. Życie społeczne jednostki i komunikacja.	– wyjaśnia pojęcia: życie społeczne, wartości społeczne, normy, postawy, cnoty obywatelskie, konflikt społeczny, wartości afirmowane, anomia, dewiacja, patologia, instytucja społeczna, negocjacje, mediacje, arbitraż, concyliacja, kompromis, burza mózgów, analiza SWOT, metaplan, drzewo decyzyjne, światopogląd, ład społeczny, referendum, plebiscyt, głosowanie, wybory. – wyjaśnia pojęcia: komunikacja werbalna i niewerbalna, autoprezentacja, asertywność, suplikacja, autopromocja, ingracja, agresja, zachowanie pasywne.	– przedstawia mechanizmy regulujące życie społeczne; – wyjaśnia mechanizm konfliktów międzygrupowych, w tym ich eskalacji; – wymienia zasady i metody rozwiązywania problemów. – omawia różnorodne formy komunikowania się; – przedstawia cechy człowieka asertywnego wg Herberta Fensterheima i Jeana Baera.	– wyjaśnia, czym jest anomia i jakie niesie ze sobą skutki; – charakteryzuje znaczenie instytucji społecznych; – omawia koncepcję dobra wspólnego. – określa zasady zachowań asertywnych, podaje przykłady stosowania zwrotów asertywnych i omawia wynikające z tego korzyści; – rozpoznaje modele zachowania się ludzi.	– uzasadnia, jakie zalety i wady mają negocjacje, mediacje i arbitraż; – na podstawie źródła statystycznego określa, które wartości są najistotniejsze dla Polaków i mają wpływ na sens życia. – wykazuje znaczenie komunikacji niewerbalnej w porozumiewaniu się; – na podstawie źródła ikonograficznego rozpoznaje zachowanie człowieka i określa rodzaj komunikatu przedstawiony na ilustracji.	– analizuje katalog wartości afirmowanych w społeczeństwie polskim; – uzasadnia i ocenia uwarunkowania prawidłowego procesu decyzyjnego. – analizuje rodzaje taktyk autoprezentacji i podaje przykłady ich stosowania; – tworzy własny zestaw zachowań asertywnych.
3. Socjalizacja i stygmatyzacja w życiu jednostki	– wyjaśnia pojęcia: socjalizacja, socjalizacja pierwotna, socjalizacja	– przedstawia sposoby przeciwstawiania się stygmatyzacji, nietole-	– charakteryzuje na przykładach różne rodzaje norm społecznych	– analizuje przyczyny i skutki alienacji; – porównuje modele so-	– uzasadnia, w jaki sposób działa mechanizm kontroli społecznej i ja-

	wtórna, socjalizacja odwrócona, resocjalizacja, alienacja, stygmatyzacja, internalizacja, dyskryminacja, nietolerancja, pokolenie Y.	rancji i dyskryminacji; – odróżnia akceptację od tolerancji.	i omawia ich genezę; – wyjaśnia, jak tworzą się podziały na „swoich” i „obcych”.	cializacji charakterystyczne dla własnej grupy wiekowej i pokolenia rodziców i wyciąga wnioski.	kie są skutki łamania norm społecznych; – przygotowuje dialog między przedstawicielem starszego i młodszego pokolenia na temat różnego stosunku do pracy.
4. Grupy społeczne. Rodzina jako podstawowa komórka społeczna	– wyjaśnia pojęcia: <i>grupa społeczna, grupy odniesienia pozytywnego i negatywnego, konformizm, nonkonformizm, antykonformizm, inkluzywny, ekskluzywny</i> . – wyjaśnia pojęcia: rodzina, rodzina wielopokoleniowa, rodzina „atomowa”, rodzina nuklearna, pokrewieństwo, powinowactwo, przysposobienie, wstępni, zstępni.	– omawia cechy grupy społecznej; – przedstawia klasyfikację grup społecznych. – omawia, jakie przeobrażenia następują w obrębie rodziny; – wyjaśnia, jakie funkcje spełnia rodzina.	– charakteryzuje role społeczne; – rozpoznaje grupy społeczne ze względu na ich cechy. – charakteryzuje współczesne typy rodzin; – przedstawia, jakie problemy wiążą się z realizacją różnych funkcji rodziny.	– ocenia zalety i wady konformizmu i nonkonformizmu; – omawia i porównuje funkcje grup społecznych. – analizuje przyczyny i skutki problemów współczesnych rodzin; – charakteryzuje szanse i zagrożenia współczesnych rodzin.	– analizuje reguły wzajemności, zaufania i pomocy obowiązujące w grupie; – ocenia wpływ grupy na jednostkę. – ocenia wybrane stosunki prawnorodzinne; – analizuje, które problemy współczesnych rodzin mogą wpłynąć na trwałość małżeństwa.
II. Charakterystyka życia społecznego					
5. Społeczeństwo i jego struktura	– wyjaśnia pojęcia: <i>struktura społeczna, społeczeństwa morficzne, mikro i makrostruktury, mezostruktury, klasa, warstwa, struktura demograficzna</i> .	– wymienia podstawowe elementy struktury społecznej; – określa koncepcje ujmowania struktury społecznej.	– rozpoznaje społeczeństwo morficzne i amorficzne; – charakteryzuje różne czynniki, które wpływają na prestiż społeczny wykonywanych zawodów.	– analizuje dane statystyczne dotyczące prestiżu zawodów oraz schemat i wyciąga wnioski na temat związku prestiżu z przynależnością do klasy społecznej; – uzasadnia, co może być przyczyną awansu lub degradacji społecznej.	– uzasadnia, jakie zmiany zaszły w strukturze społeczeństw na przestrzeni dziejów; – przygotowuje projekt badawczy na temat zróżnicowania strukturalnego społeczeństw w różnych kręgach cywilizacyjnych.

6. Przemiany struktury i problemy społeczeństwa polskiego	– wyjaśnia pojęcia: <i>drobnomieszczaństwo, inteligencja, chłopci, robotnicy, burżuazja, ziemianie, klasa średnia, transformacja, społeczeństwo postindustrialne, ubóstwo, pauperyzacja, „nowa klasa”, alkoholizm i przestępczość, fonoholizm, „mowa nienawiści”, profilaktyka.</i>	– przedstawia strukturę klasowo-warstwową współczesnego społeczeństwa polskiego według Edmunda Wnuka-Lipińskiego; – rozpoznaje problemy życiowe młodzieży w społeczeństwie polskim i formułuje sądy w tych kwestiach.	– rozróżnia społeczeństwo PRL od współczesnego; – charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w RP.	– analizuje sposoby adaptacji klas społecznych do zmian społeczno-gospodarczych w RP; – wskazuje na przyczyny degradacji i awansu społecznego przedstawicieli tych klas społecznych.	– uzasadnia, na czym polega kwestia dyferencjacji społecznej (różnicowania się) inteligencji; – rozważa zasadność stosowania tej kategorii do analizy współczesnej struktury społecznej w RP.
7. Nierówności i wykluczenie społeczne	– wyjaśnia pojęcia: <i>nierówności społeczne, nierówność szans życiowych, społeczne wykluczenie, państwo dobrobytu, państwo opiekuńcze, egalitaryzm, liberalizm, poziom depriwacji materialnej, spirala biedy, marginalizacja społeczna.</i>	– wie, skąd wynikają nierówności społeczne; – omawia, na czym polega społeczne wykluczenie; – przedstawia koncepcję sprawiedliwości społecznej według Chaima Perelmana.	– wyjaśnia związek między nierównościami społecznymi a nierównością szans życiowych; – na przykładzie źródeł wskazuje przejawy nierówności społecznych.	– charakteryzuje mechanizm i skutki społecznego wykluczenia i podaje sposoby przeciwdziałania temu zjawisku; – porównuje nierówności społeczne w Niemczech i w Polsce.	– porównuje skalę nierówności społecznych w Polsce i wybranym państwie; – analizuje przejawy nierówności społecznej będące wynikiem dyskryminacji na tle niepełnosprawności, rasowym, religijnym oraz płciowym i proponuje sposoby ich przezwyciężania.
8. Ruchliwość społeczna	– wyjaśnia pojęcia: <i>ruchliwość społeczna, strukturalna, pionowa (wertykalna), pozioma (horyzontalna), wewnątrzpokoleniowa, międzypokoleniowa, mobilność przestrzenna, emigracja, imigracja, reemigracja, repatria-</i>	– wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej; – podaje przykłady pionowej oraz poziomej ruchliwości społecznej; – omawia typy społeczeństw ze względu na natężenie ruchliwości	– wyjaśnia, w jaki sposób edukacja jest związana z ruchliwością poziomą; – przedstawia specyfikę procesów migracyjnych do Europy i wewnątrz niej.	– analizuje specyfikę procesów migracyjnych w Europie; – na podstawie źródeł określa, który kraj cieszy się od lat największą popularnością wśród emigrujących Polaków oraz podaje przyczyny tego zjawiska;	– na podstawie danych z wykresu oraz wiedzy własnej uzasadnia, dlaczego kryzys migracyjny przypadł na 2015 r.; – korzystając z danych z wykresu, rozstrzyga, czy możemy obecnie mówić o opanowaniu

	<i>cja, impatriacja, depor- tacja, awans i degrada- cja społeczna.</i>	społecznej.		– uzasadnia swój stosu- nek do emigracji zarob- kowej.	kryzysu migracyjnego w Europie.
9. Historyczne i współ- czesne formy organizacji społeczeństwa	– wyjaśnia pojęcia: <i>teo- ria linearna rozwoju społeczeństw, teoria cykliczna rozwoju spo- łeczności, teoria dycho- tomiczna rozwoju spo- łeczności, społeczeństwo pierwotne, zbieracko- łowieckie, nomadyczne, rolnicze, industrialne, postindustrialne, trady- cyjna społeczność wiej- ska.</i> – wyjaśnia pojęcia: społeczeństwo informa- cyjne (sieciowe), glo- balne, masowe, kon- sumpcyjne, otwarte, za- mknięte, społeczeństwo wolnego czasu, światy wirtualne, Second Life, blogi i videoblogi, portale spo- łecznościowe (social media), marketing inter- netowy, gry sieciowe, zakupy internetowe, na- wigacja, firmy IT, praca zdalna, globalizacja, makdonaldyzacja.	– przedstawia cechy społeczeństwa pierwot- nego, zbieracko- łowieckiego, noma- dycznego, rolniczego, industrialnego i postin- dustrialnego; – wyjaśnia ekonomiczne różnice między po- szczególnymi typa- mi społeczeństw. – omawia wpływ spo- łeczności masowe- go i konsumpcyjne- go na wyższe warto- ści; – wyjaśnia, jakie zagro- żenia niosą ze sobą poszczególne typy współczesnych spo- łeczności; – przedstawia proces tworzenia się społeczeń- stwa otwartego.	– charakteryzuje teorie: linearną, cykliczną i dy- chotomiczną rozwoju społeczeństw; – rozpoznaje historyczne formy organizacji spo- łeczności; – przedstawia cechy tra- dycyjnej społeczności wiejskiej. – charakteryzuje cechy współczesnych spo- łeczności; – określa przejawy funkcjonowania spo- łeczności global- nego w Polsce; – porównuje spo- łeczność informacyjną z globalną, określa po- dobieństwa i różnice między nimi.	– analizuje i porównuje cechy poszczególnych form organizacji spo- łeczności; – wskazuje różnice mię- dzy społeczeństwem przemysłowym a po- przemysłowym; – na podstawie źródeł charakteryzuje współ- czesne społeczeństwa zbieracko-łowieckie lub nomadyczne. – analizuje uwarunkowania rozwoju społeczności informa- cyjnej; – uzasadnia wpływ urbanizacji na rozwój społeczności maso- wego.	– analizuje i porównuje społeczność tradycyj- ną i feudalną, oraz wy- ciąga własne wnioski; – na podstawie źródeł udowadnia, że polskie społeczność rozwija się zgodnie z teorią line- arną. – analizuje infogra- fikę pod kątem wpływu internetu i komputera na kontrolę własnej osoby; – na podstawie informa- cji zawartych w źródle ikonograficznym udo- wadnia, jaki model spo- łeczności dominuje obecnie w Polsce.
10. Ruchy społeczne i ich wpływ na zmianę społeczną	– wyjaśnia pojęcia: <i>zmiana społeczna, ruchy rewolucyjne i zacho-</i>	– omawia rodzaje zmian społecznych; – wyjaśnia, kim byli i co	– charakteryzuje różnice między ruchami rewolu- cyjnymi a reformator-	– uzasadnia słuszość ustawy wprowadzającej na listy wyborcze tak	– analizuje założenia ideowe feminizmu, eko- logizmu, antyglobalizmu

	<i>wawcze, ruchy reformatorskie, ekspansywne, emancypacyjne, obywatelskie, feminizm, ekologizm, antyglobalizm, alterglobalizm, sufrażystki, non-violence.</i>	zrobili Mahatma Gandhi i Martin Luther King.	skimi, starymi a nowymi; – przeprowadza wywiad z osobą, która pamięta czasy Solidarności, walki o przemiany polityczne i ekonomiczne w czasach PR.	zwane kwoty, czyli zasadę określającą procentowy udział obu płci na listach; – przeprowadza badania na temat przyrostu naturalnego swojej społeczności w ciągu ostatnich pięciu lat.	i alterglobalizmu; – redaguje przemówienie, w którym przedstawia własną wizję lepszej przyszłości społeczeństwa polskiego w kontekście walki o prawa określonej grupy politycznej.
III. Naród					

11. Naród i jego tożsamość. Mniejszości narodowe i imigranci w Polsce. Polska emigracja.	– wyjaśnia pojęcia: <i>ród, klan, plemię, naród, ojczyzna, tożsamość narodowa, świadomość narodowa, symbole narodowe, nacjonalizm</i>. – wyjaśnia pojęcia: asymilacja, mniejszości narodowe i etniczne, imigranci, patriotyzm, rasizm, szowinizm, kosmopolityzm, internacjonalizm, ksenofobia, apartheid. – wyjaśnia, czego dotyczą: Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Europejska Konwencja Praw Człowieka), Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, Konwencja Ramowa o Ochronie Mniejszości Narodowych, Ustawa z dn. 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce, Niemiecka Wspólnota „Pojednanie i Przyszłość”, Konwencja genewska z 1951 r., Protokół nowojorski z 1967 r., uchodźca, Ustawa z dn. 13 czerwca	– omawia czynniki narodotwórcze: terytorium, pochodzenie etniczne, organizację polityczną, integrację gospodarczą, społeczną i kulturę; – przedstawia proces tworzenia narodu. – przedstawia postawy społeczeństwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz wobec innych narodów (także imigrantów); – omawia przykłady kosmopolityzmu we współczesnym świecie. – wymienia międzynarodowe konwencje chroniące prawa mniejszości narodowych; – odróżnia mniejszości narodowe od etnicznych; – wyjaśnia, jakie czynniki wpłynęły na przedstawione na mapie rozmieszczenie poszczególnych mniejszości narodowych w Polsce.	– charakteryzuje czynniki narodotwórcze i sprzyjające zachowaniu tożsamości narodowej; – przygotowuje plakat, uwzględniając 10 najważniejszych wydarzeń, które miały wpływ na kształtowanie się narodu polskiego. – omawia czynniki sprzyjające asymilacji oraz służące zachowaniu tożsamości narodowej; – rozpoznaje przejawy ksenofobii i uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się temu zjawisku. – charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego wobec mniejszości narodowych, etnicznych i imigrantów; – przedstawia szczególne prawa mniejszości narodowych i etnicznych oraz grup posługujących się językiem regionalnym w RP.	– charakteryzuje dwie koncepcje narodu: etniczno-kulturową i polityczną; – argumentuje, jakimi kryteriami powinien się kierować człowiek utożsamiany z jakimś narodem. – korzystając z materiałów źródłowych i własnych obserwacji, podaje przykłady ksenofobii, szowinizmu, rasizmu, antysemityzmu w Polsce; – interpretuje pojęcie ojczyzny ukazane w wierszu Karola Wojtyły. – analizuje stan przestrzegania praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce i w wybranym państwie; – pozyskuje z różnych źródeł informacje na ten temat oraz na temat mniejszości polskiej w różnych państwach.	– uzasadnia, jaki wpływ na kształtowanie się narodu ma polityka; – korzystając z dostępnych źródeł informacji, klasyfikuje narody europejskie według kryteriów politycznych i etniczno-kulturowych. – analizuje postawy współczesnych Polaków wobec własnej ojczyzny i innych narodów; – na podstawie tekstu źródłowego uzasadnia, czy słuszne jest twierdzenie, że Żydzi są zagrożeniem. – przedstawia i ocenia dziedzictwo kulturowe wybranej grupy mniejszości etnicznej i narodowej; – na podstawie przedstawionych badań uzasadnia, jaki jest najbardziej rozpowszechniony w polskim społeczeństwie stereotyp na temat Romów.
---	---	--	---	--	---

	2003 r. o udzielaniu uchodźcom ochrony na terytorium RP. – wyjaśnia pojęcia: <i>potoki emigracyjne, migracje, Wielka Emigracja, emigracja zarobkowa i ekonomiczna, Polacy z Kresów, przesiedlenia, Radio Wolna Europa, ziemie odzyskane, sentymentalna polska tożsamość, repatriacja</i>; – podaje, czego dotyczą Ustawa o repatriacji z dn. 9 listopada 2000 r. oraz Ustawa o Karcie Polaka z dn. 7 września 2007 r.	– podaje, jakie wydarzenia historyczne przyczyniły się do powstania potoków polskiej emigracji; – przedstawia różne formy i treści tożsamości Polaków mieszkających za granicą.	– charakteryzuje uwarunkowania współczesnej emigracji naszych rodaków; – wyjaśnia zróżnicowanie form i treści tożsamości polskiej naszych rodaków mieszkających poza granicami Polski.	– analizuje przyczyny zamieszkiwania Polaków poza granicami RP; – na podstawie tekstu źródłowego uzasadnia odpowiedź na pytanie: Czy każdy potomek obywateli II RP, którzy po II wojnie światowej pozostali na terytorium ZSRR, ma prawo do statusu repatrianta?	– przedstawia założenia Karty Polaka i repatriacji oraz analizuje mocne i słabe strony tego zjawiska; – dokонуje analizy porównawczej XIX-wiecznej emigracji zarobkowej ze współczesną.
12. Polityka wybranych państw wobec mniejszości narodowych i imigrantów	– wyjaśnia pojęcia: <i>unifikacja, asymilacja, integracja, akulturacja, grupy etniczne, paktu i umowy międzynarodowe, multi-kulti, melting pot, „przybysze z Maghrebu”</i>; – podaje, czego dotyczy Konwencja genewska z 1951 r. – wyjaśnia pojęcia: wielowarstwowość, tożsamość narodowa, polityczna i kulturowa, koncepcja narodu polskiego, Flamando-	– przedstawia różne modele polityki wobec imigrantów (unifikacja, asymilacja, integracja, wielokulturowość) w państwach Europy; – omawia kwestię akulturacji i asymilacji grup mniejszościowych, w tym migranckich. – wyjaśnia, na czym polega wielowarstwowość tożsamości narodowej; – wyjaśnia charakter	– porównuje stosunek różnych państw Europy do imigrantów; – dowodzi, jakie warunki powinien spełnić imigrant, aby uzyskać polskie obywatelstwo. – charakteryzuje tożsamość narodową mieszkańców Szwajcarii, Belgii, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej; – określa Hiszpanię jako państwo regionalne i przedstawia problem	– analizuje stan przestrzegania praw mniejszości narodowych w wybranych państwach; – charakteryzuje wieloetniczność współczesnych państw. – charakteryzuje działania niepodległościowe wybranej przez siebie narodowości; – analizuje złożoną tożsamość Walonów i Flamandów. – na podstawie źródeł analizuje sytuację	– uzasadnia wpływ polityki państwa na akulturację i asymilację grup mniejszościowych; – argumentuje, jakie zagrożenia dla UE niesie wzrost liczby imigrantów. – uzasadnia na wybranych przykładach, czy zróżnicowana tożsamość narodowa jest przeszkodą dla jednności tożsamości państwowej, czy nie ma na nią wpływu; – na podstawie danych

	wie, Walonowie, Katalończycy, Kastylijczycy, Baskowie, Galisyjczycy, ETA, odrębność narodowa. – wyjaśnia pojęcia: autochtoni, rezerwaty, Indianie, akulturacja, Red Power (indiańska siła) panindianizm, Inuici (Eskimosi), Aleuci, Buriaci, Ewenkowie, Jakuci, Ketowie, Jukagiry, autonomia.	kantonalny tożsamości narodowej w Szwajcarii. – przedstawia specyfikę społeczno-kulturową wybranych rdzennych grup autochtonicznych na kontynencie amerykańskim, w Związku Australijskim lub azjatyckiej części Federacji Rosyjskiej.	autochtonów. – omawia różne modele polityki wobec tych grup; – charakteryzuje Aborygenów, Indian oraz autochtonów zamieszkujących Federację Rosyjską.	ekonomiczną Indian w USA i uzasadnia, czy zgadza się z tezą, że w ostatnich czasach ona się poprawia oraz rozwija się panindianizm.	rozstrzyga, jaka jest tendencja Irlandczyków w XXI w. wobec pozostania Irlandii Północnej w Wielkiej Brytanii. – analizuje dane statystyczne dotyczące edukacji Aborygenów oraz pozostałych mieszkańców Australii i formułuje wnioski.
13. Konflikty społeczne we współczesnym świecie	– wyjaśnia pojęcia: <i>konflikt społeczny, konflikt pokoleń, konflikty klasowe, kulturowe, rasowe, narodowe, plemienne, religijne, wojna sześciodniowa, pierwsza intifada, Autonomia Palestyńska, powstanie zapaleńców, konflikt multilateralny</i>.	– omawia rodzaje konfliktów społecznych; – wyjaśnia, jakie są przyczyny powstawania konfliktów między narodami.	– charakteryzuje przyczyny i skutki konfliktów w byłej Jugosławii, Sudanie, Izraelu, Meksyku, Syrii; – wskazuje na mapie obszar występowania ISIS.	– charakteryzuje inny niż opisany w podręczniku konflikt społeczny istniejący we współczesnym świecie; – przedstawia i uzasadnia przyczyny, skutki oraz metody rozwiązania czterech wybranych konfliktów między narodami.	– analizuje próby rozwiązywania długoletnich konfliktów przez organizacje międzynarodowe: ONZ, NATO, Unię Afrykańską, Unię Europejską i poszczególne państwa.

IV. Kultura

14. Kultura współczesnego świata	– wyjaśnia pojęcia: <i>kultura, kultura masowa, materialna, duchowa, społeczna, osobista, dziedzictwo kulturowe, komercjalizacja, dyferencja, kultura symboliczna, kultura wysoka (elitarna)</i>.	– wymienia rodzaje kultury; – rozpoznaje kulturę symboliczną i masową; – określa typy kultury symbolicznej; – omawia znaczenie kultury w dziejach państwa polskiego.	– charakteryzuje cechy kultury wysokiej, masowej, ludowej i narodowej; – omawia czynniki, które nadają określone systemowi kulturowemu niepowtarzalny charakter.	– analizuje na przykładach zjawisk kulturowych cechy kultury masowej; – uzasadnia, w jakim wymiarze wszystkie systemy kulturowe są do siebie podobne.	– na podstawie źródła ikonograficznego przedstawia ewolucję kultury i określa jej rodzaj; – projektuje plakat promujący dowolny rodzaj kultury.
----------------------------------	--	---	---	--	--

15. Religia w kulturze polskiej	– wyjaśnia pojęcia: <i>religia, sacrum i profanum, doktryna religijna, kultura religijna, Kościół</i>, wyznanie, <i>kapłani, sekty, organizacja wspólnoty, religie monoteistyczne i politeistyczne, chrześcijaństwo, judaizm, islam, hinduizm, buddyzm, konfucjanizm</i>, wyznanie <i>katolickie, prawosławne, luterkańskie, kalwińskie, anglikańskie, tożsamość kulturowa, różnorodność, laicyzacja, diagnoza społeczna</i>. – wyjaśnia pojęcia: <i>tradycja, zwyczaje, obrzędy, obrzędy przejścia, obrzęd inicjacji, obrzezanie, święcenia kapłańskie, oczepiny, komercjalizacja, rytuały, rytuały chrześcijańskie, pogańskie, świeckie (laickie), postrzyżyny, sakrament pierwszej komunii, sakrament bierzmowania, ślub, wesele, swaty, oględziny, zaręczyny, zrękowiny, rytuał powitania chlebem i solą, rozpleciny, oczepiny, pokładziny, obrzęd po-</i>	– przedstawia funkcjonujące w RP Kościoły i inne związki wyznaniowe; – wymienia religie i wyznania występujące obecnie na świecie; – omawia funkcje religii. – wyjaśnia znaczenie obrzędów przejścia i wykazuje ich obecność w polskiej kulturze współczesnej; – omawia funkcje obrzędu.	– charakteryzuje religie jako zjawisko społeczne; – porównuje religijność społeczeństwa polskiego z religijnością innych społeczeństw. – wykazuje obecność tradycyjnej obrzędowości dorocznej w polskiej kulturze współczesnej; – porównuje informacje historyczne na temat obrzędów z dzisiejszymi rozwiązaniami w Polsce.	– analizuje religijność we współczesnym społeczeństwie polskim; – ocenia, jaki wkład w rozwój polskiej kultury wnieśli wyznawcy różnych religii. – rozstrzyga, które obrzędy mają charakter świecki, a które religijny; – charakteryzuje obrzędy przejścia z własnego życia.	– ocenia aktualną sytuację Kościoła katolickiego w Europie; – uzasadnia, jaka jest tendencja w ocenie Kościoła na podstawie danych statystycznych. – ocenia zasadność obchodzenia pewnych obrzędów we współczesnym społeczeństwie polskim; – wyszukuje ciekawe obrzędy z własnego środowiska i prezentuje je w klasie.
--	---	---	--	---	---

	grzebowy, etnolog.				
16. Pluralizm kulturowy i subkultury młodzieżowe	– wyjaśnia pojęcia: <i>pluralizm kulturowy, tolerancja, kontrkultura, kultura alternatywna, subkultura młodzieżowa, postawa etnocentryczna, deformacja, postawa relatywistyczna, akceptacja, tolerancja kulturowa, happening Pomańców, Alternatywy</i>. – wyjaśnia pojęcia: liberalizm moralny, szacunek innych ludzi, Europejski Sondaż Społeczny, wartości kolektywistyczne, wartości indywidualistyczne.	– przedstawia wybrane subkultury obecne w Polsce; – odróżnia tolerancję od akceptacji, postawę etnocentryczną od relatywistycznej. – wyjaśnia, jakie wartości są afirmowane w polskim społeczeństwie; – przedstawia katalog wartości uznawanych w Polsce na podstawie wyników badań opinii publicznej.	– omawia kwestię deformacji w postrzeganiu innych kultur; – charakteryzuje kontrkulturę i kulturę alternatywną. – omawia wspólność i różnorodność wartości afirmowanych w społeczeństwach europejskich, wykorzystując wyniki badań opinii publicznej.	– analizuje mocne i słabe strony wizji rzeczywistości wybranych subkultur; – ocenia znaczenie akceptacji i tolerancji dla życia społecznego. – analizuje cechy indywidualizmu i kolektywizmu w aspekcie psychosocjalnym i instytucjonalnym; – wykazuje zróżnicowanie psychokulturowe świata w aspekcie indywidualizmu i kolektywizmu.	– uzasadnia na podstawie analizy tekstów źródłowych i posiadanej wiedzy własne stanowisko dotyczące odpowiedzi na pytanie: Czy we współczesnym świecie mamy do czynienia z deformacją w postrzeganiu innych kultur? – uzasadnia zróżnicowanie psychokulturowe świata w aspekcie psychosocjalnym i instytucjonalnym; – ocenia, które wartości w największym stopniu przyczyniają się do dobrego funkcjonowania społeczeństwa.
17. Współczesne spory światopoglądowe	– wyjaśnia pojęcia: <i>etyka, deklaracja helsińska, wiwisekcja, eutanazja, aborcja, in vitro, badania genetyczne, modyfikacja genetyczna, związki partnerskie, szczepienia ochronne, DNA, klonowanie człowieka, homoseksualizm</i>	– wie, jakie są spory światopoglądowe we współczesnym świecie – rozumie, dlaczego aborcja, <i>in vitro</i>, eutanazja, legalizacja związków partnerskich i klonowanie budzi wiele emocji	– na podstawie mapy porównuje sytuację par homoseksualnych w Polsce i na świecie – na podstawie danych statystycznych, określa, jaka część ludzi jest za uporczywą terapią	– prezentuje katalog wartości afirmowanych w społeczeństwie polskim i dokonuje jego analizy – analizuje rolę wartości w światopoglądzie	– rozważa argumenty stron sporów światopoglądowych na temat np. aborcji eutanazji, modyfikacji genetycznych, <i>in vitro</i> czy związków partnerskich
18. Rola szkoły i edukacji nieformalnej we współczesnym społeczeństwie	– wyjaśnia pojęcia: <i>edukacja formalna, edukacja pozaformalna</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>uzyskanie kwalifikacji, zmiany w systemie</i>	– charakteryzuje przyczyny powstawania nierówności w dostępie	– porównuje edukację pozaformalną i nieformalną	– uzasadnia istotę równości szans w edukacji

czeństwie	<i>na, edukacja nieformalna, równość szans</i>	<i>szkolnym</i> – wyjaśnia, według jakich zasad funkcjonuje współczesny system edukacyjny – omawia działania mające charakter edukacji pozaformalnej i nieformalnej, które powinny być podejmowane przez państwo, samorząd terytorialny i organizacje społeczne, aby zwiększyć równość szans w dostępie do edukacji	pie do edukacji – przedstawia rolę szkoły we współczesnym, szybko zmieniającym się świecie – na podstawie danych statystycznych <i>Osoby w wieku 18–69 i 25–64 lata uczestniczące w kształceniu</i> przedstawia tendencje w kształceniu Polaków w badanym okresie z wykorzystaniem danych liczbowych	– na podstawie danych statystycznych: GUS, <i>Kształcenie dorosłych 2016</i>, Gdańsk 2018, s. 18, analizuje, jaka jest zależność między kształceniem a wiekiem w Polsce – na podstawie tekstu źródłowego <i>Edukacja i nierówności społeczne. Studium porównawcze na przykładzie Anglii, Hiszpanii i Rosji</i>, Kraków 2011, s. 12–13, rozważa, na ile problem przedstawiony przez autora tekstu odnosi się do polskich uwarunkowań edukacyjnych	– dokonuje analizy kwestii zmian potrzeb edukacyjnych w kontekście zmian społecznych i politycznych – analizuje, z jakich powodów w Unii Europejskiej i Polsce coraz większą wagę przywiązuje się do edukacji pozaformalnej i nieformalnej – proponuje działania mające charakter edukacji nieformalnej, które zainteresowałyby uczniów
19. System edukacyjny a rynek pracy	– wyjaśnia pojęcia: <i>kwalfikacje zawodowe, kadra nauczycielska, kształcenie ustawiczne, podnoszenie kwalifikacji, e-learning</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>selekcja negatywna</i> – omawia sposoby podnoszenia lub zmieniania swoich kwalifikacji zawodowych – przedstawia skutki, jakie może za sobą pociągać niedostosowanie	– na podstawie źródła statystycznego: <i>Przeprowadzone przez NIK badanie kwestionariuszowe z udziałem 5152 dyrektorów szkół</i> wskazuje na zagrożenia dla polskiej oświaty wynikające ze sposobów rozwiązywania	– analizuje schemat <i>Filary gospodarki opartej na wiedzy</i> – na podstawie źródła statystycznego <i>Informacja o wynikach rekrutacji na studia na rok akademicki 2020/2021 w uczelniach nadzorowanych</i>	– analizuje, dlaczego uczenie się przez całe życie jest jednym z warunków sukcesu w karierze zawodowej – dokonuje analizy, dlaczego we współczesnym świecie przywiązuje się ogromną wagę do

		wanie systemu edukacyjnego do rynku pracy – wyjaśnia, jakie problemy pojawiają się przed uczniem w związku z wyborem szkoły – omawia, w jaki sposób można w Polsce podnosić kwalifikacje zawodowe	problemów kadrowych w szkołach – na podstawie tekstu źródłowego Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r., art. 3 ust. 17, wymienia osoby, które w świetle tego artykułu są objęte kształceniem ustawicznym	przez Ministra Edukacji i Nauki analizuje najpopularniejsze kierunki na studiach stacjonarnych I stopnia i jednolitych studiach magisterskich w roku akademickim 2020/2021 – na podstawie danych statystycznych GUS: <i>Kształcenie dorosłych 2016</i> wykorzystując dane liczbowe, wskazuje podobieństwa i różnice w zakresie motywacji do kształcenia w obu typach nauki	kształcenia ustawicznego
V. Myśl polityczna					
20-21. Istota państwa	– wyjaśnia pojęcia: <i>państwo, koncepcja państwa, suwerenność, terytorium państwa, władza publiczna, przymusowość, obywatelstwo</i>.	– wyjaśnia pojęcia: <i>konceptcja teistyczna, konceptcja umowy społecznej, koncepcja marksistowska, koncepcja podboju i przemocy</i>; – omawia najważniejsze teorie genezy państwa (Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej,	– znajduje podobieństwa i różnice w różnych poglądach na państwo; – charakteryzuje atrybuty państwa jako organizacji politycznej; – przedstawia cechy państwa i władzy państwowej.	– charakteryzuje różne koncepcje genezy państwa; – wyjaśnia różnicę między suwerennością wewnętrzną a zewnętrzną.	– uzasadnia swój pogląd na temat genezy państwa.

		podboju, marksistowska).			
22-23. Formy państwa	– wyjaśnia pojęcia: <i>forma państwa, monarchia, republika, monarchia elekcyjna, prawo salickie, regiony, unia personalna, unia realna, konfederacja, federacja, landy, reżim polityczny, autorytaryzm, totalitaryzm, faszyzm</i>; – wyjaśnia, czym się różni federacja od konfederacji; – omawia cechy państw ze względu na reżim polityczny.	– wyjaśnia pojęcia: <i>państwo unitarne, państwo złożone, autorytaryzm, totalitaryzm, monarchia parlamentarna, monarchia konstytucyjna, monarchia absolutna, republika prezydencka, republika parlamentarna</i>; – przedstawia ustroje terytorialno-prawne we współczesnych państwach demokratycznych.	– charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne i rozróżnia rodzaje władzy; – przedstawia na przykładach typologie współczesnych monarchii ze względu na pozycję głowy państwa; – charakteryzuje rodzaje państw złożonych; – wyjaśnia podział na państwa unitarne i złożone oraz ze względu na stopień decentralizacji.	– charakteryzuje zjawisko legitymizacji władzy państwowej, odnosząc teorię Maxa Webera do współczesnych przykładów; – wykazuje różne przyczyny funkcjonowania terytoriów autonomicznych; – porównuje pozycję władcy w poszczególnych rodzajach monarchii; – omawia historyczne źródła totalitaryzmu.	– analizuje normy dotyczące sukcesji; – przedstawia różnice między państwem scentralizowanym a zdecentralizowanym; – porównuje systemy polityczne ze względu na reżim polityczny.
24-25. Funkcje państwa i legitymizacji władzy	– wyjaśnia pojęcia: <i>funkcja wewnętrzna państwa, funkcja zewnętrzna państwa, legitymizacja władzy, charyzma, władza</i>.	– wyjaśnia pojęcia: <i>władza tradycyjna, legitymizacja przez charyzmę, władza legalna, władza polityczna, władza publiczna, władza państwowa</i>.	– charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne i rozróżnia rodzaje władzy; – omawia funkcje państwa; – wyjaśnia, na czym polegają różnice pomiędzy poszczególnymi rodzajami legitymizacji.	– charakteryzuje zjawisko legitymizacji władzy państwowej, odnosząc teorię Maxa Webera do współczesnych przykładów; – na podstawie tekstu źródłowego wyjaśnia, na czym polega różnica między przywódcą populistycznym a chary-	– uzasadnia na wybranym przykładzie, że państwo odgrywa rolę narodotwórczą; – analizuje specyficzne cechy władzy politycznej; – uzasadnia na wybranym przykładzie, że naród odgrywa rolę pań-

				zmatycznym.	stwowotwórczą.
26. Status obywatela w państwie	– wyjaśnia pojęcia: <i>obywatelstwo, naturalizacja, repatriant, bezpaństwowiec (apatryda), Karta Polaka, podwójne obywatelstwo.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>zasada krwi</i> (łac. <i>ius sanguinis</i>), <i>zasada ziemi</i> (łac. <i>ius soli</i>), <i>reintegracja, wiza repatriacyjna, prawo opcji</i> ; – wymienia przepisy regulujące kwestie polskiego obywatelstwa; – wyjaśnia, w jaki sposób człowiek może zostać bezpaństwowcem.	– przedstawia zasady nabywania obywatelstwa oraz procedury jego uzyskiwania w RP; – wyjaśnia pojęcie <i>bezpaństwowiec</i> i kwestię posiadania wielu obywatelstw; – omawia tryb uzyskania obywatelstwa w Polsce.	– wyjaśnia, w jakich przypadkach obywatel Polski może uzyskać podwójne obywatelstwo; – charakteryzuje warunki umożliwiające zrzeczenie się obywatelstwa polskiego; – na podstawie Ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim wyjaśnia, w jakich sytuacjach Prezydent RP nie wyraża zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.	– analizuje kwestię, dla czego osoba posiadająca podwójne obywatelstwo nie może podjąć służby wojskowej; – wyszukuje argumenty i analizuje kwestię podstawowego sposobu nadawania w Polsce obywatelstwa przez prawo krwi czy prawo ziemi.
VI. Demokratyzacja					
27. Geneza demokracji	– wyjaśnia pojęcia: <i>demokracja, demokracja ateńska, Zgromadzenie Ludowe (eklezja), republika, republika rzymska, senat, demokracja burżuazyjna, Izba Lordów, Izba Gmin, Deklaracja Niepodległości Stanów Zjednoczonych, trójpodział władzy, Deklaracja praw człowieka i obywatela.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>kworum, zgromadzenia centurialne i tribusowe, Habeas Corpus Act, Bill of Rights (Ustawa o prawach), Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki, prawa wyborcze, sufrażystki, Międzynarodowa Organizacja Pracy</i> ;	– charakteryzuje główne fazy kształtowania się demokracji i upowszechniania praw wyborczych; – przedstawia zasady demokracji obowiązujące w republice rzymskiej; – wyjaśnia, jakie rozwiązania wprowadzone	– porównuje zasady funkcjonowania i uprawnienia zgromadzeń ludowych w Atenach i republice rzymskiej; – analizuje wpływ demokracji ateńskiej na współczesną demokrację.	– uzasadnia wpływ ustroju republiki rzymskiej na współczesną demokrację; – analizuje wpływ idei oświeceniowych na kształtowanie się współczesnej demokracji; – dokonuje analizy genezy praw kobiet.

		– omawia proces kształtowania się demokracji w starożytnych Atenach.	w Anglii, USA i we Francji świadczą o powstaniu w tych krajach demokracji.		
28. Istota demokracji	– wyjaśnia pojęcia: <i>demokracja, wartości demokracji, wolność, równość, sprawiedliwość, trójpodział władzy, system kooperacji, pluralizm</i>; – przedstawia fundamentalne zasady demokracji.	– wyjaśnia pojęcia: <i>suwerenność narodu, teoria umowy społecznej, zasada podziału i równowagi władz, konstytucjonalizm, zasada praworządności (państwa prawa), zasada poszanowania praw człowieka i praw mniejszości</i>; – omawia różnice w interpretacji wolności; – wyjaśnia, na czym polega równość szans.	– charakteryzuje zasady ustrojowe zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.	– wyjaśnia, dlaczego zasadę konstytucjonalizmu możemy powiązać z zasadą praworządności; – charakteryzuje różne odmiany pluralizmu; – rozstrzyga, czy umowa społeczna może prowadzić do totalitaryzmu.	– analizuje sformułowania preambuły Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; – uzasadnia, dlaczego wolność, równość i sprawiedliwość są uznawane za podstawowe wartości demokracji; – analizuje kwestię pojmowania równości, wolności i sprawiedliwości w różnych nurtach myśli politycznej.
29. Formy demokracji	– wyjaśnia pojęcia: <i>demokracja bezpośrednia, referendum, referendum lokalne, plebiscyt, inicjatywa ludowa, zgromadzenie ludowe, demokracja pośrednia, czynne prawo wyborcze, bierne prawo wyborcze</i> .	– wyjaśnia pojęcia: <i>weto ludowe (tzw. referendum abrogacyjne), abrogacyjny, inicjatywa obywatelska</i>; – przedstawia specyfikę referendum ogólnokrajowego i rodzajów referendum lokalnych w RP.	– charakteryzuje formy demokracji bezpośredniej; – wyjaśnia, jakie warunki muszą zostać spełnione, by referendum się odbyło oraz aby jego wyniki były wiążące (w przypadku lokalnych – by było ważne).	– charakteryzuje na wybranym przykładzie wpływ konsultacji publicznych na kształtowanie prawa w Polsce.	– omawia i analizuje przebieg demokratycznych wyborów; – przedstawia zalety i wady demokracji bezpośredniej i pośredniej na przykładzie referendum, inicjatywy ludowej i wyborów do organów przedstawicielskich.

31-32. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym	– wyjaśnia pojęcia: inicjatywa ustawodawcza, promulgacja, weto ustawodawcze, absolutorium, vacatio legis, legiślatywa	– wymienia podstawowe funkcje parlamentu: ustrojodawczą, ustawodawczą i kontrolną	– omawia sposoby działania parlamentu, który sprawuje funkcję kontrolną: wotum zaufania, wotum nieufności, absolutorium, zapytania i interpelacje poselskie, informacje bieżące i pytania w sprawach bieżących	– charakteryzuje, w jaki sposób parlament sprawuje funkcję kreacyjną – przedstawia procedurę ustawodawczą (proces legislacyjny ustawy) na podstawie procedury obowiązującej w RP	– analizuje, jakie jest znaczenie obu izb w parlamencie, formułuje argumenty za powołaniem dwuizbowego parlamentu oraz parlamentu jednoizbowego
33-34. Ordynacje wyborcze	– wyjaśnia pojęcia: <i>ordynacja wyborcza, kodeks wyborczy, system większościowy, proporcjonalny i mieszany</i>; – wymienia funkcje wyborców.	– wyjaśnia, na czym polegają metody: Hare’a-Niemeyera, D. Hondta, Sainte-Lague; – wyjaśnia, jak są przeprowadzane powszechne i bezpośrednie wybory organów władzy publicznej w RP.	– na przykładzie wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP porównuje ordynację proporcjonalną i większościową; – wyjaśnia skutki stosowania progów wyborczych dla reprezentatywności wyborców; – analizuje przejawy naruszania uczciwości procedur wyborczych.	– analizuje zalety i wady każdego omawianych systemów wyborczych; – przedstawia – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – formy i poziom niekonwencjonalnej partycypacji politycznej w RP; – analizuje – z wykorzystaniem danych o frekwencji wyborczej – problem absencji wyborczej; – wyjaśnia przyczyny tego zjawiska.	– analizuje zjawisko populizmu obecne we współczesnej polityce i jego konsekwencje; – rozważa, czy korzystanie z praw i wolności politycznych z nią związanych jest konieczne dla właściwego funkcjonowania demokracji; – wyjaśnia, jakie czynniki wpływają na zmianę preferencji politycznych wyborców w Polsce.

35-36. Działalność parlamentu w praktyce	– posługuje się pojęciami: <i>immunitet formalny i materialny, interpelacja, zapytanie poselskie, kontrole poselskie, konstruktywne wotum nieufności</i> ;	– wie, w jaki sposób opozycja wpływa na działania parlamentu, – wymienia narzędzia nacisku i kontroli w parlamencie, – wymienia rodzaje opozycji;	– analizuje tryby pracy parlamentu, – omawia zwyczajowe działania opozycji;	– porównuje działanie opozycji parlamentarnej i pozaparlamentarnej;	– uzasadnia zasadność proceduralności w pracy parlamentu;
39. Patologie życia publicznego	– wyjaśnia pojęcia: <i>dyktatura większości, anarchia, biurokratyzacja władzy, korupcja, nepotyzm, autorytaryzm, totalitaryzm</i> ; – wymienia patologie życia publicznego.	– wyjaśnia pojęcia: <i>alienacja władzy, partykularyzm, klientelizm, autokratyzm</i> ; – przedstawia mechanizmy korupcji; – wymienia skutki alienacji władzy.	– rozpoznaje przejawy patologii życia publicznego i wykazuje ich negatywny wpływ na życie publiczne; – wykazuje znaczenie klientelizmu w sprawowaniu władzy na podstawie literatury.	– analizuje z wykorzystaniem materiałów medialnych i danych statystycznych różne przejawy zagrożeń dla funkcjonowania demokracji; – przeprowadza wywiad w formie ankiety, w którym ustala nurtujące społeczność problemy związane z funkcjonowaniem szkoły.	– uzasadnia, dlaczego podejmowanie decyzji przez większość obywateli może stanowić zagrożenie dla demokracji; – wyjaśnia, na czym polega destrukcyjny wpływ patologii władzy na życie publiczne.
VI. Społeczeństwo obywatelskie					
40. Geneza społeczeństwa obywatelskiego	– wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo obywatelskie</i> ,	– przedstawia cechy społeczeństwa obywatelskiego	– charakteryzuje rozwój społeczeństwa obywatelskiego	– na podstawie źródeł statystycznych porównuje	– analizuje przykłady samoorganizowania się

	<i>społeczeństwa cywilne, junta wojskowa, praska wiosna, Komitet Obrony Robotników, Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO), Wolne Związki Zawodowe, Konfederacja Polski Niepodległej, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”.</i>	telskiego; – wymienia etapy rozwoju idei społeczeństwa obywatelskiego; – omawia genezę społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.	telskiego w XX-wiecznym państwie polskim; – przedstawia filozoficzny rodowód społeczeństwa obywatelskiego.	nuje dane na wykresach i podaje, jak respondenci oceniają możliwość wpływania ludzi na sprawy krajowe i lokalne, oraz wyjaśnia przyczyny różnic; – przedstawia i ocenia proces samoorganizacji społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.	społeczeństwa obywatelskiego; – rozważa tezę i ocenia, czy zwykli ludzie mają wpływ na sprawy kraju, miasta, gminy.
41. Obowiązki obywatelskie i obywatelskie nieposłuszeństwo	– wyjaśnia pojęcia: <i>obowiązki obywatelskie, obywatelskie nieposłuszeństwo, obowiązek prawny, cnoty obywatelskie, odwaga cywilna, tolerancja, krytycyzm, sprawiedliwość, dyscyplina wewnętrzna, odpowiedzialność, uspołecznienie, wolontariat, demokratyczne państwo prawne, abolicjonista.</i>	– przedstawia relacje między prawami i obowiązkami obywatelskimi; – wyjaśnia, na czym polega obywatelskie nieposłuszeństwo i jakie niesie ze sobą dylematy; – omawia cechy obywatelskiego nieposłuszeństwa.	– charakteryzuje cnoty obywatelskie, którymi powinna się cechować polska młodzież; – rozpoznaje i przedstawia historyczne i współczesne przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa.	– korzystając ze źródeł, wyjaśnia, jakie konsekwencje wiążą się z decyzją o obywatelskim nieposłuszeństwie; – rozważa, jakie cechy osobowości określamy mianem cnót obywatelskich.	– formułuje argumenty do dyskusji na temat: Czy w państwie demokratycznym istnieje potrzeba stosowania prawa obywatelskiego nieposłuszeństwa?
42. Społeczeństwo obywatelskie we współczesnym świecie	– wyjaśnia pojęcia: <i>kapitał, kapitał społeczny, indywidualizm, zaufanie prywatne, ogólne, instytucjonalne, interes grupowy, trzeci sektor, organizacje społeczne, budżet obywatelski.</i>	– omawia warunki funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego; – wyjaśnia, jak powstaje kapitał społeczny i na co może on wpływać; – przedstawia rolę interesów grupowych.	– charakteryzuje, jakie znaczenie dla gotowości współpracy w poszczególnych dziedzinach ma wykształcenie; – na podstawie źródeł wskazuje, jaka jest zależność między wiekiem a chęcią współpracy w sferze gospodarki.	– na podstawie zamieszczonych źródeł rozważa, czy w Polsce są sprzyjające warunki do rozwoju kapitału społecznego; – przygotowuje materiał do zamieszczenia w internecie na temat działań indywidualnych lub grupowych w życiu	– uzasadnia, czy poglądy polityczne mają wpływ na chęć współpracy w poszczególnych dziedzinach; – analizuje, jak codzienne zachowania sprzyjają budowaniu lub niszczeniu kapitału społecznego.

				publicznym.	
43. Związki zawodowe i spółdzielnie Organizacje pozarządowe – stowarzyszenia i fundacje	– wyjaśnia pojęcia: związek zawodowy, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych (OPZZ), strajk, Związek Rzemiosła Polskiego, Business Centre Club, Konfederacja Lewiatan, Rada Dialogu Społecznego, Międzynarodowy Związek Spółdzielczy, osoba fizyczna, osoba prawna. – wyjaśnia pojęcia: <i>organizacje społeczne, non profit, związki zawodowe, stowarzyszenia, fundacje, think tank, grupy naciśku, stowarzyszenia zwykłe, stowarzyszenia pożytku publicznego</i> .	– wymienia związki zawodowe funkcjonujące w Polsce; – przedstawia cele i działania związków zawodowych i innych organizacji reprezentujących interesy różnych kategorii społeczno-zawodowych. – przedstawia rodzaje i przykłady organizacji pozarządowych, tryb rejestracji tych organizacji oraz specyfikę <i>think tanków</i> ; – wymienia zakres niezbędnych uregulowań w statucie stowarzyszenia.	– charakteryzuje cele i działania związków zawodowych; – rozróżnia rodzaje spółdzielni funkcjonujących w Polsce. – charakteryzuje działalność wybranych organizacji pozarządowych w RP; – omawia główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w RP.	– charakteryzuje specyfikę spółdzielczości; – przedstawia strukturę związków zawodowych według rodzajów działalności; – na podstawie danych statystycznych formułuje odpowiedź na pytanie: Czy związki zawodowe w Polsce bronią interesów pracowniczych na ogół skutecznie, czy też nieskutecznie? – porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w RP; – na podstawie materiałów źródłowych porównuje źródła finansowania stowarzyszeń i fundacji; określa, na czym polega zasadnicza różnica w sposobie nabywania majątku przez fundacje i stowarzyszenia.	– argumentuje, dlaczego związki zawodowe funkcjonują raczej w dużych zakładach, finansowanych ze środków publicznych, a nie w prywatnych firmach; – wyszukuje w internecie informacje na temat działającej obecnie w Polsce wybranej spółdzielni i dokonuje jej charakterystyki. – przygotowuje według wzoru projekt statutu stowarzyszenia lub fundacji; – przeprowadza analizę SWOT dla zagadnienia: 1% podatku dla stowarzyszenia pożytku publicznego.
44. Opinia publiczna	– wyjaśnia pojęcia: <i>opinia publiczna, sondaż, Centrum Badania Opinii Społecznej, Ośrodek Badania Opinii Publicznej (OBOP), BS Spółka</i>	– wyjaśnia podstawowe mechanizmy manipulacji wynikami sondażowymi wykorzystywane w mediach; – wie, co to jest staty-	– porównuje wyniki sondaży z rzeczywistymi postawami lub zachowaniami (np. sondaży przedwyborczych i rezultatów wyborów).	– interpretuje wyniki badań opinii publicznej; – wykazuje możliwość wpływu opinii publicznej i zachowań politycznych społec-	– formułuje hipotezy dotyczące przyczyn różnic przekraczających wartość błędu statystycznego sondaży przedwyborczych i rezultatów wy-

	z o.o., fundacja Instytut Badań Rynkowych i Społecznych (IBRIS), Estymator, Organizacja Firm Badania Opinii i Rynku (OFBOR), badania ilościowe, badania jakościowe, próba badawcza, błąd pomiaru, face to face, house effect.	styczny błąd pomiaru.		czeństwa na decyzje polityczne władz różnego szczebla.	borów.
45. Marketing i kampania społeczna	– wyjaśnia pojęcia: <i>marketing, marketing komercyjny, marketing społeczny, kompozycja marketingowa, badania rynku, planowanie produktu, promocja, cena, dystrybucja, kampania i reklama społeczna, public relations, marketing zaangażowany społecznie, odpowiedzialny marketing.</i>	– wymienia cechy kampanii społecznej i zadania reklamy społecznej; – przedstawia cele i zadania wybranej kampanii społecznej; – podaje przykłady kampanii społecznej.	– porównuje marketing społeczny z marketingiem komercyjnym zaangażowanym społecznie; – charakteryzuje zadania związane z marketingiem.	– przedstawia i ocenia zasady odpowiedzialnego marketingu; – wykazuje, że kampania i reklama społeczna są narzędziami marketingu społecznego.	– analizuje przebieg kampanii społecznej i ocenia jej efektywność; – opracowuje ramowy program kampanii społecznej; – formułuje argumenty do dyskusji: Czy reklamy i kampanie społeczne rzeczywiście wpływają na postawy społeczne?.
46. Funkcje mediów w państwie	– wyjaśnia pojęcia: <i>przekaz medialny, przekaz informacji, debata publiczna, selekcja informacji, propaganda, socjotechnika, inżynieria społeczna, czwarta władza, hierarchia ważności informacji.</i>	– omawia funkcje mediów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych; – wymienia zadania i funkcje mass mediów wg Denisa McQuail’a.	– charakteryzuje rolę współczesnych mediów społecznościowych w życiu politycznym; – wyjaśnia podstawowe techniki manipulacji wykorzystywane w mediach.	– krytycznie analizuje przekazy medialne; – porównuje przekazy różnych mediów dotyczące tych samych wydarzeń i procesów; – formułuje własną opinię na temat wydarzeń, opierając się na poznanych faktach.	– analizuje przebieg debaty publicznej na wybrany temat; – ocenia, w jakim stopniu mass media kształtują opinię publiczną; – dostrzega działania socjotechniczne w przekazach medialnych.
47. Niezależność i plu-	– wyjaśnia pojęcia: <i>plu-</i>	– wyjaśnia podstawowe	– omawia regulacje	– rozpoznaje przejawy	– krytycznie analizuje

ralizm mediów	<i>ralizm mediów, Europejska Konwencja Praw Człowieka z 1950 r., wolność słowa, pluralizm strukturalny, pluralizm zawartości, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji (KRRiT), rynek telewizyjny, komercjalizacja mediów, komercjalizacja kapitału medialnego, etyka medialna, Karta Etyczna Mediów, Kodeks Etyki Dziennikarskiej, Rada Etyki Mediów.</i>	mechanizmy manipulacji wykorzystywane w mediach; – przedstawia, na czym polega pluralizm mediów i jakie są jego rodzaje; – podaje przykłady kontroli władzy przez media.	prawne gwarantujące wolność, niezależność i pluralizm mediów w Polsce; – określa rolę KRRiT; – odróżnia fakty od opinii.	nieetycznych zachowań dziennikarzy; – analizuje na współczesnych przykładach przypadki ograniczenia praw mediów.	przekazy medialne różnych stacji i formułuje własne opinie, opierając się na poznanych faktach; – uzasadnia tezę, że poziom krytycyzmu mediów często zależy od ich orientacji politycznej.
48. Media w Polsce i na świecie	– wyjaśnia pojęcia: <i>kommunikacja społeczna, interpersonalna, grupowa, międzygrupowa, masowa, media, środki masowego przekazu, media wolnego kroku, media szybkiego kroku, media tradycyjne, media zimne, media gorące, agencja prasowa, cenzura.</i>	– rozróżnia poziomy komunikacji; – omawia rodzaje mediów; – wymienia główne stacje telewizyjne i radiowe, portale internetowe, dzienniki i tygodniki; – omawia różne rodzaje prasy.	– charakteryzuje współczesne media w Polsce; – dokonuje klasyfikacji pięciu dowolnych czasopism; – uzasadnia znaczenie internetu jako środka masowego przekazu.	– charakteryzuje specyfikę jednego z tygodników opinii ze względu na odbiorcę, formę przekazu, orientację ideologiczną, typ własności; – na podstawie danych statystycznych prezentuje najbardziej opiniotwórcze media w pierwszej połowie 2025 r.	– analizuje rolę mediów społecznościowych w życiu politycznym; – ocenia rolę prasy wielokonkładowej w debacie publicznej; – ocenia rolę cenzury w mediach społecznościowych; – analizuje zjawisko bańki informacyjnych.
49. Aspekt historyczny i współczesny polityki	– wyjaśnia pojęcia: <i>polityka, ideologia, myśl polityczna, doktryna, program polityczny, sprawowanie władzy, podmioty bezpośrednie (wstępne) polityki, podmiot polityczny, podmio-</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>politologia, klasyczna koncepcja polityki, koncepcja konsensualna, koncepcja koercyjna, koncepcja konfliktowa, marketing polityczny, koncepcja polityki bez</i>	– przedstawia różne rozumienia pojęcia polityki; – wymienia wszystkie możliwe sposoby wpływania podmiotów na po-	– na podstawie różnych źródeł informacji ocenia, która z koncepcji rozumienia polityki dominuje w praktyce życia pu-	– analizuje na wybranych przykładach zjawiska konfliktu i kompromisu politycznego; – uzasadnia związek polityki z państwem.

	<i>ty ostateczne (pierwotne) polityki.</i>	<i>ideologii.</i>	litykę; – na podstawie tekstu źródłowego wyjaśnia, jaki jest cel marketingu politycznego.	blicznego w Polsce; – charakteryzuje wybrane aktualne wydarzenia polityczne pod kątem towarzyszących im zjawisk konfliktu i kompromisu politycznego.	
50. Ideologie i doktryny polityczne	– wyjaśnia pojęcia: <i>ideologia polityczna, doktryna polityczna, doktryny prawicowe, doktryny centrowe, doktryny lewicowe, reformizm, rewizjonizm.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>doktryny rewolucyjne, doktryny reformistyczne, doktryny konserwatywne, doktryny reakcyjne, doktryny utopijne, doktryny egalitarne (równościowe), doktryny solidarystyczne, doktryny elitarne;</i> – omawia funkcje myśli politycznej.	– wyjaśnia, czym różni się ideologia od doktryny; – omawia założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu oraz dokonuje ich krytyki z punktu widzenia praw człowieka i demokracji; – wyjaśnia, kiedy nie należy utożsamiać doktryny z ideologią.	– porównuje założenia myśli liberalnej i konserwatywnej; – porównuje założenia katolickiej nauki społecznej i myśli socjal-demokratycznej; – charakteryzuje doktryny ze względu na stosunek do rzeczywistości społecznej; – analizuje bieżące zmiany w kraju i na świecie pod kątem doktryn, na których zostały one oparte.	– uzasadnia, dlaczego doktryny centrowe stwarzają największą możliwość współpracy zarówno z ugrupowaniami lewicowymi, jak i prawicowymi; – analizuje kwestię pojmowania równości, wolności i sprawiedliwości w różnych nurtach myśli politycznej.
51-52. Partie polityczne i systemy partyjne	– wyjaśnia pojęcia: <i>partia polityczna, klub polityczny, partia masowa, partia wyborcza, program polityczny;</i> – omawia cechy partii	– wyjaśnia pojęcia: <i>pragmatyzm, marketing polityczny, partie konserwatywne, partie chrześcijańsko-demokratyczne (chadec-</i>	– przedstawia proces ewolucji instytucjonalnej i ideologicznej partii politycznych; – wyjaśnia, jakimi cechami powinna się wy-	– charakteryzuje funkcje partii politycznych; – porównuje programy społeczno-polityczne, które mogą być realizowane przez partie poli-	– uzasadnia związek programu politycznego z doktryną i ideologią polityczną; – uzasadnia zasadność stosowania we współ-

	politycznej; – przedstawia proces kształtowania się partii politycznych. – wyjaśnia pojęcia: system partyjny, legitymizacja, system monopartyjny, system dwupartyjny, system wielopartyjny, system partii dominującej, system dwublokowy.	<i>kie), partie liberalne, partie socjaldemokratyczne, partie chłopskie, partie ekologiczne;</i> – omawia, na czym polega różnica w funkcjach partii politycznych w państwach demokratycznych i niedemokratycznych. – wyjaśnia pojęcia: jednopartyjność, system kooperacji partii, system rozbicia partyjnego, forma dwuipółpartyjna, złota reguła 2+2+2+1; – przedstawia systemy partyjne w państwach niedemokratycznych – monopartyjny, partii hegemonicznej.	różniac organizacja społeczna, aby można ją uznać za partię polityczną; – charakteryzuje podział partii politycznych ze względu na cechy organizacji i funkcjonowania. – przedstawia na przykładach poszczególnych państw systemy partyjne w państwach demokratycznych: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbicia wielopartyjnego, kooperacji partii.	tyczne; – analizuje, czy współcześnie partie polityczne powinny realizować założenia ideologiczne, czy też kierować się pragmatyką. – dokonuje analizy porównawczej systemów partyjnych w państwach demokratycznych; – wykazuje, że w państwach tego typu mogą istnieć systemy charakteryzujące się pozornym pluralizmem lub takie, w których partie nie mają realnego znaczenia.	czesnych programach politycznych uniwersalnych i pragmatycznych treści. – analizuje systemy partyjne w wybranych państwach demokratycznych (np. w Republice Francuskiej, Republice Federalnej Niemiec, Stanach Zjednoczonych, Konfederacji Szwajcarskiej, Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz Republice Włoskiej); – uzasadnia, który z wariantów systemu wielopartyjnego uznaje za najbardziej korzystny.
53. Współczesne ideologie	– wyjaśnia pojęcia: <i>liberalizm, konserwatyzm, socjalizm utopijny, komunizm, myśl katolicka, sobór watykański II, encyklika, partie chadec-kie, wolna konkurencja.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>integryzm, leseferyzm, atomizacja, rewizjonizm, egalitaryzm, interwencjonizm w gospodarce, personalizm, subsydiarność, solidaryzm spo-</i>	– porównuje założenia myśli liberalnej i konserwatywnej; – przedstawia stosunek ideologii do państwa.	– porównuje założenia myśli socjaldemokratycznej i katolickiej nauki społecznej; – przedstawia rolę jed-	– analizuje kwestię pojmowania równości, wolności i sprawiedliwości w różnych nurtach myśli politycznej;

		<i>łeczny;</i> – omawia założenia konserwatyzmu, liberalizmu, socjaldemokracji i nauki społecznej Kościoła katolickiego.		nostki w społeczeństwie i gospodarce w świetle ideologii konserwatywnej i nauki społecznej Kościoła katolickiego.	– uzasadnia, która z ideologii wyznacza jednostce najkorzystniejszą pozycję w społeczeństwie.
54. Ideologie totalitarne	– wyjaśnia pojęcia: <i>komunizm, faszyzm, nazizm, totalitaryzm, antysemityzm, rasizm, kolektywizm, narody obce rasowo, ideokracja, ruchy o charakterze neofaszystowskim, monopartia, państwo policyjne.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>materializm dialektyczny, maoizm, kult wodza;</i> – wymienia cechy totalitaryzmu; – omawia założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu.	– na podstawie tekstu źródłowego wyjaśnia, jakie techniki wykorzystywali naziści i komuniści dla szerzenia swoich ideologii; – podaje podobieństwa i różnice między takimi ideologiami, jak faszyzm, nazizm i komunizm.	– przedstawia założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu oraz dokonuje ich krytyki z punktu widzenia praw człowieka i demokracji; – argumentuje, co mogło skłonić ludzi do poparcia zbrodniczych ideologii, takich jak faszyzm czy komunizm; – uzasadnia, dlaczego te ideologie nie są akceptowane w państwach demokratycznych.	– uzasadnia, dlaczego zakazuje się rozpowszechniania ideologii totalitarnych we współczesnym świecie; – analizuje założenia ideologii totalitarnych z punktu widzenia praw człowieka i demokracji.
55. Partie polityczne w Polsce	– wyjaśnia pojęcia: <i>progi wyborcze, elektorat, kampania pozytywna i negatywna;</i> – przedstawia cechy konstytutywne partii politycznych;	– wyjaśnia pojęcia: <i>system rozbięcia partyjnego, marketing polityczny, hasła populistyczne;</i> – wymienia partie polityczne, które w ostatnich wyborach do Sejmu RP przekroczyły próg nie-	– wyjaśnia związki między partiami politycznymi a społeczeństwem; – charakteryzuje partie polityczne działające współcześnie w Polsce z punktu widzenia ideo-	– wyjaśnia cele i przedstawia formy marketingu politycznego; – rozważa na wybranych przykładach zjawisko kryzysu partii politycznych i trafność kategorii	– dokonuje krytycznej analizy materiałów z kampanii wyborczych (np. spotów, memów, ulotek i haseł wyborczych); – ocenia stosowane przez partie polityczne

	– wymienia partie obecne na polskiej scenie politycznej.	zbędny do uzyskania dotacji budżetowej, i nazwiska ich liderów; – przedstawia podstawowe założenia programowe tych ugrupowań.	logii, np. poprzez zastosowanie tzw. kompasu politycznego; – omawia sposób finansowania partii w RP.	polityki bez ideologii; – charakteryzuje etapy rozwoju systemu partyjnego w RP.	metody rywalizacji o elektorat w odniesieniu do standardów demokracji.
56. Kultura polityczna	– wyjaśnia pojęcia: <i>kultura polityczna, zaściankowa, poddańcza, uczestnicząca, partycypacja obywatelska, frekwencja wyborcza, absencja wyborcza</i> .	– wyjaśnia, w czym się przejawia partycypacja obywateli w życiu publicznym; – przedstawia formy i poziom niekonwencjonalnej partycypacji obywateli.	– wyjaśnia, czym jest kultura polityczna społeczeństwa; – charakteryzuje typy kultury politycznej w ujęciu klasycznym; – określa cechy, jakimi powinien się odznaczać idealny obywatel i idealny polityk.	– analizuje problem absencji wyborczej; – dokonuje analizy porównawczej zaproponowanych cech polityka i obywatela; – na podstawie badań uzasadnia, jaki jest stosunek Polaków do polityków.	– przeprowadza mini-sondaż opinii publicznej i interpretuje jego wyniki; – analizuje postawy społeczeństwa polskiego wobec instytucji publicznych i polityków.
57-59. Ustrój polityczny Stanów Zjednoczonych	– wyjaśnia pojęcia: <i>system prezydencki, państwo federacyjne, prezydent, wiceprezydent, Kongres, Izba Reprezentantów, Senat</i> .	– wyjaśnia pojęcia: <i>procedura impeachmentu, Sąd Najwyższy, sądy szczególne, sądy federalne, poprawka do konstytucji</i> ; – omawia pozycję prezydenta w systemie politycznym Stanów Zjednoczonych.	– charakteryzuje przedmiot i zakres odpowiedzialności konstytucyjnej; – przedstawia procedury egzekwowania odpowiedzialności konstytucyjnej w RP i USA; – wykazuje, że w RP obowiązują elementy systemu semiprezydencckiego/parlamentarno-prezydenckiego.	– charakteryzuje systemy ze szczególną rolą prezydenta: klasyczny prezydencki (na przykładzie Stanów Zjednoczonych) i semiprezydencki/parlamentarno-prezydencki (na przykładzie Republiki Francuskiej); – charakteryzuje system wyborczy w Stanach Zjednoczonych.	– na podstawie XIV poprawki do Konstytucji USA analizuje obowiązującą w tym państwie zasadę nadawania obywatelstwa Stanów Zjednoczonych z mocy prawa; – uzasadnia swoją odpowiedź w tej kwestii.

60-62. System półprezydencki we Francji i superprezydencki w Rosji	– wyjaśnia pojęcia: <i>system półprezydencki, system parlamentarno-prezydencki, Rada Gabinetowa, Zgromadzenie Narodowe, Senat, Najwyższa Rada Sądownic-twa, Rada Konstytucyj-na, system superprezydencki, Zgromadzenie Federalne, Duma Pań-stwowa, Rada Federacji, Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej, Sąd Najwyższy Federacji Ro-syjskiej, Naczelny Sąd Arbitrażowy Federacji Rosyjskiej.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>zasada incompatibilis, ko-habitacja, demokracja</i>; – wyjaśnia mechanizmy wyłaniania rządu i jego odpowiedzialności poli-tycznej na przykładzie Republiki Federalnej Niemiec i Federacji Ro-syjskiej; – porównuje te mecha-nizmy z obowiązującymi w Rzeczypospolitej Pol-skiej.	– charakteryzuje syste-my polityczne z za-chwianym podziałem władzy: parlamentarno-komitetowy/ rządy konwentu (na przykładzie Konfедера-cji Szwajcarii) i super-prezydencki (na przy-kładzie Federacji Rosyj-skiej); – przedstawia instytu-cjonalne warunki funk-cjonowania demokracji w takich systemach; – porównuje uprawnie-nia prezydentów Francji i Rosji.	– charakteryzuje syste-my ze szczególną rolą prezydenta: klasyczny prezydencki (na przy-kładzie Stanów Zjedno-czonych) i semiprezydencki/parlamentarno-prezydencki (na przy-kładzie Republiki Fran-cuskiej)).	– analizuje mechanizmy tworzenia koalicji gabi-netowych na przykładzie Republiki Francuskiej i Republiki Federalnej Niemiec; – porównuje sytuację rządów mniejszościo-wych i większościowych ze względu na ich stabil-ność i możliwości działania; – porównuje i ocenia uprawnienia władzy ustawodawczej we Fran-cji i w Rosji.
63-66. Ustrój polityczny Wielkiej Brytanii i Niemiec	– wyjaśnia pojęcia: <i>poli-tyczna odpowiedzial-ność, odpowiedzialność konstytucyjna, system kanclerski, monarchia dziedziczna, Izba Gmin, Izba Lordów, kanclerz, Sąd Najwyższy Zjedno-czonego Królestwa, Try-bunał Federalny, Fede-ralny Trybunał Konsty-tucyjny.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>kontr-asygnata, okres pełno-mocnictw, speaker, whi-powie, rząd związkowy, Bundestag, Bundesrat, Federalny Trybunał Administracyjny, Fede-ralny Sąd Pracy</i>; – charakteryzuje upraw-nienia kanclerza i par-	– wyjaśnia, jaką pozycję w angielskim aparacie władzy zajmuje monar-cha; – przedstawia mecha-nizmy tworzenia koalicji gabinetowej na przykła-dzie Republiki Francu-skiej i Republiki Fede-ralnej Niemiec;	– wyjaśnia mechanizmy wyłaniania rządu i jego odpowiedzialności poli-tycznej na przykładzie Republiki Federalnej Niemiec; – porównuje te mecha-nizmy z obowiązującymi w RP; – charakteryzuje typy re-	– analizuje systemy poli-tyczne oparte na współ-pracy legislatywy i eg-zekutywy: parlamentar-no-gabinetowy (na przy-kładzie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Bry-tanii i Irlandii Północnej) i kanclerski (na przykła-dzie Republiki Federal-

		lamentu angielskiego.	– porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych ze względu na ich stabilność i możliwość działania.	lacji między rządem a głową państwa na przykładzie Republiki Francuskiej (w tym sytuacji koabitacji) oraz Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.	nej Niemiec); – uzasadnia, że elementy tych systemów obowiązują także w RP.
67-69. Ustrój polityczny Włoch i Szwajcarii	– wyjaśnia pojęcia: <i>system parlamentarno-gabinetowy, prezydent, Izba Deputowanych, Senat, Najwyższa Rada Sądownictwa, Sąd Kasacyjny, Sąd Konstytucyjny, Rada Związkowa, Zgromadzenie Związkowe, Rada Narodowa.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>pragmatyzm, system parlamentarno-komitetowy (konwentu), Rada Kantonów, Sąd Federalny;</i> – wymienia cechy systemu parlamentarno-gabinetowego i parlamentarno-komitetowego.	– przedstawia uprawnienia prezydenta Włoch; – omawia instytucjonalne warunki funkcji demokracji w systemie parlamentarno-komitetowym.	– uzasadnia związek struktury parlamentu Szwajcarii z federalnym charakterem państwa; – charakteryzuje system polityczny z zachwianym podziałem władzy: parlamentarno-komitetowy (rządy konwentu na przykładzie Konfederacji Szwajcarii).	– analizuje zasady funkcjonowania władzy wykonawczej, ustawodawczej i sądowniczej we Włoszech i w Szwajcarii.
70. Kościoły i związki wyznaniowe w Polsce. Relacje państwo–Kościół we współczesnym świecie i w Polsce	– wyjaśnia pojęcia: prawo wyznaniowe, państwo umiarkowanie świeckie, konkordat, Kościół rzymskokatolicki, obrządek łaciński, Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, Związek Wyznaniowy Świadków Jehowy, Kościół Ewangelicko-Augsburski, meczet, synagoga, muzułmanie, judaizm. – wyjaśnia pojęcia: <i>państwo neutralne</i>	– omawia regulacje prawne dotyczące Kościołów i związków wyznaniowych w Polsce; – przedstawia, w jaki sposób w Polsce została rozwiązana kwestia prawa wyznaniowego. – wyjaśnia pojęcia: <i>państwo teokratyczne, prawo szariat, Ajatollah, państwo ateistyczne,</i>	– charakteryzuje funkcjonujące w Polsce Kościoły i inne związki wyznaniowe; – na podstawie treści artykułów z Konstytucji i konkordatu analizuje, czy Kościół katolicki jest uprzywilejowany w zakresie nauczania religii w szkołach wobec	– rozważa znaczenie konkordatu dla funkcjonujących w Polsce Kościołów i związków wyznaniowych; – analizuje, czy rozmieszczenie grekokatolików na ziemiach polskich ma związek z rozmieszczeniem mniejszości ukraińskiej. – przedstawia modele relacji państwo–Kościół i stosunki Rzeczypospolitej	– uzasadnia odpowiedź na pytanie: Czy w preambule uwzględniono znaczenie innych religii niż chrześcijaństwo dla państwa polskiego? ocenia na podstawie różnych źródeł informacji stopień wolności religijnej na świecie; – ocenia na podstawie różnych źródeł informa-

	<i>światopoglądowo, laicyzacja państwa, kraje neutralne światopoglądowo, państwa radykalnie świeckie, państwo umiarkowanie świeckie, państwo wyznaniowe, konkordat.</i>	<i>neutralny światopogląd;</i> – omawia różne rozwiązania dotyczące regulacji stosunków między państwem a instytucją religijną; – przedstawia model relacji między państwem a Kościołem w RP.	innych Kościołów i związków wyznaniowych. – wyjaśnia różnicę w podejściu do Kościoła i związków wyznaniowych w państwie radykalnie świeckim i umiarkowanie świeckim; – charakteryzuje źródła finansowania Kościołów w Europie.	Polskiej z Kościołem katolickim (na podstawie przepisów konkordatu) oraz wybranym związkiem wyznaniowym (na podstawie ustawy).	cji stopień wolności religijnej w RP.
--	---	---	---	--	---------------------------------------